GALATASARAY'IN ŞİLDİ NEDEN FENERBAHÇE MÜZESİ'NDE?

ON GÜMÜŞ YÜREK

Yazı: Mehmet Yüce

1904 ile 1915 yılları arasında düzenlenen İstanbul Futbol Ligi için, Britanya'dan özel olarak kıymetli bir şilt getirtilmişti. Şildin üzerinde bulunan yürek şeklindeki on levhaya, o yılın şampiyonunun ismi kazınacak ve en fazla ismi kazınan kulüp, şildin ebedi sahibi olacaktı. 10, yılın sonuna geldiğimizde, en fazla şampiyon olan kulüp Galatarasay'dı. Ama şildin üzerine ismini kazıyamıyordu! Bu nefes kesen serüvenin davamını, Mehmet Yüce'nin aylar süren ve bu sayımızda yayınladığımız titiz araştırmasında okuyacaksınız...

Yurdumuzda düzenlenen ilk resmi lig için, Britanya adalarından getirilen Abanoz ağacından gövdeli ve üzerinde on gümüş yürek bulunan değerli şilt.

Futbol tutkunu Levantenler

Türk futbol tarihinin ilk geniş kapsamlı ve uzun soluklu organizasyonundan bahsetmek gerekirse, İstanbul'a yerleşmiş Levanten bir ailenin futbol tutkunu oğlu olan James Lafontaine ve yakın arkadaşı Henry Pears isimleri ilk akla gelenler olacaktır. Bu gençler İstanbul'da kurulan futbol takımlarının hızla çoğalması nedeniyle tıpkı anavatanlarındaki gibi bir lig düzenleme fikrine kapıldılar. Bu ikiliye sonradan Galatasaray takımında kaptanlık ve teknik direktörlük de yapacak olan Horace Armitage'in de katılımıyla kollar sıvandı. Aynı zamanda iyi bir organizatör olan James Lafontaine, Britanya'dan, Abanoz ağacı üzerine işlenmiş, üstünde yürek şeklinde on gümüş levha bulunan değerli bir şilt de ısmarlamıştı.1 Futbol tarihimizi anlatan kaynaklarda bu şildin ısmarlanış tarihi ve parasının kimler tarafından ödendiği ile ilgili çelişkiler mevcuttur. Bazı kaynaklarda ligde oynayan takımların oyuncularından yirmi beşer kuruş toplandığı ve şildin İstanbul Ligi'nin daha ilk sezonunda yurdumuza getirildiği belirtilmiştir. Oysa söz konusu şildin, ligler başladıktan bir sene sonra İstanbul'a geldiğini, ilk yıl yapılan lig maçlarının bu şilde dâhil olmadığını Galatasaray Kulübü kurucusu Ali Sami (Yen)'nin 29 Teşrinisani 1336 (29 Kasım 1920) tarihinde kulüp idare heyetine verdiği yazılı izahtan öğreniyoruz. Yine aynı yazılı belgede şildin satın alınması meselesini Ali Sami Bey aynen şöyle anlatmaktadır:

"1321 – 1322 (1905 – 1906)'de Kadıköy, Moda, Imogene ve Elpis takımlarından mürekkep bir şild vaz edilmiştir (ortaya konulmuştur). Bunun bedelini Mr. James Lafontaine, Mr. Pears ile kısmen Mr. Yani ve Mr. Vasilyadi vermişlerdir."

Ali Sami Bey'in bahsettiği Mr. Vasilyadi ilerleyen satırlarda da karşımıza çıkacak olan Kadıköy Kulübü'nün kurucularındandır. Türk futbol tarihi kaynaklarına göre on yıl sürecek ligde, şampiyon olan kulübün adı şildin üzerindeki yürek şeklindeki gümüş levhaya kazınacak, ayrıca kaza-

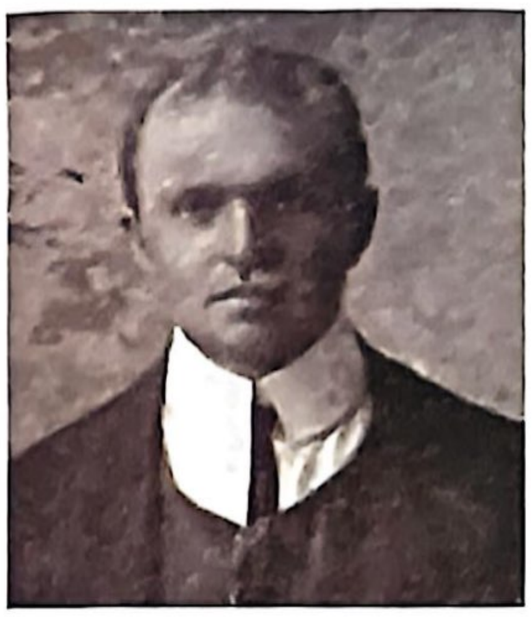

Constantinapole Sunday League (İstanbul Pazar Ligi)'nin kurucuları İngiliz Levantenleri James Lafontaine, Avukat Henry Pears ve Horace Armigate.

nan, bu kıymetli şildi bir yıl süreyle muhafaza edecek, on yıl sonunda da adı gümüş levhalara en fazla kazınan kulüp, Türk futbol tarihinin bu ilk zafer tacını ebediyen müzesine götürecekti.3 Yine statüye göre her sene şampiyon olan takıma bir de kupa verilecekti. Statü konusuna ileride daha detaylı olarak değineceğimizi belirtip, yurdumuzda düzenlenen ilk lige başlayalım dilerseniz.

İmogene gemisi (1904–1905, İlk Sezon)

Bu şartlar altında kurulan Constantinapole Sunday League (İstanbul Pazar Ligi)'ne, 1902 yılında James Lafontaine ile Horace Armitage'ın muhitin İngiliz ve Rum gençleriyle birlikte, 1899 yılında kurdukları futbol ve rugby kulübünü yetkinleştirip, geliştirerek yalnızca futbol Kulübü haline getirdikleri düz beyaz formalı Cadi Keuy Football Club (Kadıköy Futbol Kulübü), bu kulüpte çıkan anlaşmazlıklar sonucu kulüpten ayrılan İngilizlerin 1903 yılında kurdukları kırmızı mavi formalı Moda Football Club (Moda Futbol Kulübü), 1904 yılında İstanbul'da Rumlar tarafından kurulan, Yunan mitolojisinde umudun tecessümü, vücut bulmuş hali ve tanrıçası anlamına gelen Elpis adını verdikleri mavi beyaz renklere sahip Elpis Football Club (Elpis) ve İngiliz sefarethanesine bağlı gezi gemisinin (bazı kaynaklarda yat olarak geçer) subay ve askerleri tarafından aynı yıl kurulan ve adını Latince suçsuz, masum; İrlanda ve Gal dillerinde kadın, dişi anlamına gelen ve bir trajedyasında Willihem Shakospeare tarafından da kullanılan Imogene'den alan kırmızı beyaz formalı Imogene Football Club (Imogene)'in katılımıyla 1904 yılında başlandı.

İlk İstanbul Ligi'ne katılan takımların hiçbiri kurucularından da anlaşılacağı üzere Türk takımı değildi. İlk ligde oynayan takımların birbirleriyle yaptıkları maçlar bu satırların yazarı tarafından sarf edilen onca çabaya rağmen maalesef bulunamamıştır. Bununla birlikte ilk İstanbul lig şampiyonunun Imogene olduğu bütün kaynaklarda belirtilmektedir. Türk futbol tarihinin en büyük teşkilatçılarından, spor adamı Ali Sami Bey'in İstanbul Ligi'nden bahsederken ilk şampiyon takımın Imogene olduğu konusunda söz konusu kaynakları desteklediğini de görüyoruz. Yukarıda sözü edilen aynı belgenin ilk paragrafından aynen aktarıyorum:

" İstanbul Futbol Birliği 1320 (1904)'de tesis edilmiş ve o sene birinciliği – zannederim – Imogene gemisi kazanmıştır."

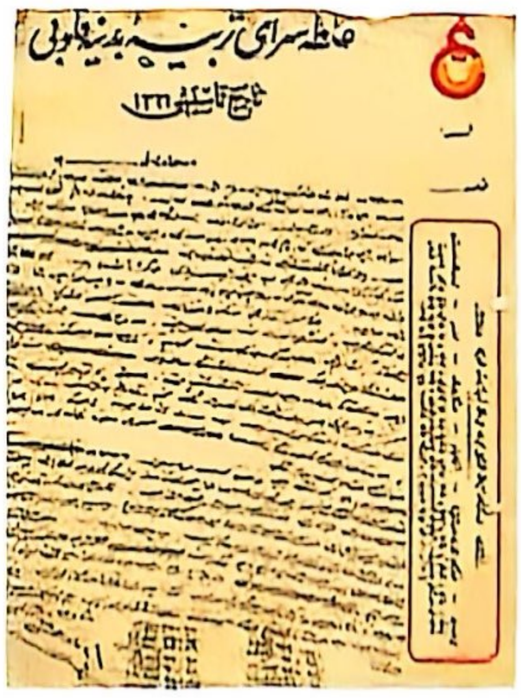

Ali Sam Yen'in 29 Kasım 1920 tarihinde Galatasaray İdare Heyeti'ne yaptığı yazılı açıklamanın orijinali Galatasaray Müzesi'nde bulunmaktadır.

Yine futbol kaynaklarımıza göre, ligin ikincisi Moda, üçüncüsü ilk Türk futbolcusu Bobby Fuad Fuad Hüsnü (Kayacan)'lı kadrosu ile Kadıköy ve nihayetinde sonuncusu da Rum takımı Elpis'dir. Tek devreli olarak yapılan ligin 1904 yılı sonbaharında başlayıp 1905 yılının ilk aylarında (1905 yılının Ocak veya Şubat ayları işaret ediliyor) bittiği bazı kaynaklarda geçse de maçların oynandığı kesin tarihler saptanamamıştır. Ancak hemen tüm kaynaklar, bu ligin kurucularının ligi (maçların Pazar günleri oynandığından olsa gerek) 1904 – 1905 İstanbul Pazar Ligi olarak isimlendirdiği konusunda birleşmekteler.

İlk gümüş yürek Kadıköy'ün (1905-1906, Şildin I. Sezonu)

Bir nevi deneme mahiyetinde yapılan ilk sezonun ertesinde yine deneme sezonuna katılan dört kulüp karşımıza çıkıyor. Şildin bu sezon getirilmesi nedeniyle herhangi bir kafa karışıklığına mahal vermemek için bu sezonu birinci sezon kabul edip, bundan sonra oynanacak sezonları da buna göre numaralandıracağımızı belirterek kaldığımız yerden devam edelim.

Ortaya konulan değerli şildin ilk gümüş levhasına şampiyon olan kulübün isminin kazınacağı 1905 – 1906 sezonu hakkında edindiğimiz bilgiler, deneme sezonuna göre biraz daha fazla. Maç sonuçları ve tarihler yine bilinmese de, en azından puan cetvelini biliyoruz. Puan cetveline baktığımızda, ligin bu sefer iki devreli oynandığını, şampiyonun değiştiğini, geçen sezon ligi üçüncü sırada bitiren ve kad-

rosunda ligin kurucuları Horace Armitage, James Lafontaine ile Fuad Hüsnü (Kayacan)'yü bulunduran güçlü Kadıköy'ün bütün maçlarını kazanarak şampiyon olmayı başardığını, geçen sezonun şampiyonu Imogen'in ikinci, Moda'nın üçüncü olduğunu ve Elpis'in de tüm maçlarını kaybederek ligi sonuncu sırada bitirdiğini görüyoruz. Maçların bir önceki ligde olduğu gibi Kuşdili Çayırı (Papazın Çayırı)'nda oynandığı, 1905 yılının Eylül ayında başlayıp, 1906 yılının Nisan ayında nihayetlendiği de futbol kaynaklarımızda belirtilmektedir.

1905 - 1906 İstanbul Ligi'nin oynandığı sıralarda Pera'nın merkezindeki Mekteb-i Sultani'de hareketli günler yaşanıyordu. Şimdi bir zaman makinası olsa ve İstanbul Ligi'nin oynandığı çayırlara bir yolculuk yapsak, kuşkusuz maçları izleyenler arasında Mekteb-i Sultani öğrencilerinden Yanya doğumlu, Arnavut asıllı ünlü Türk sözlük bilimcisi, yazarı, şairi ve gazetecisi Sami Frashëri (Şemsettin Sami)'nin oğlu Ali Sami (Yen), Emin Bülend (Serdaroğlu) ve Asım Tevfik (Sonumut)'in yanına gider, onlarla birlikte Kadıköy - Moda maçını izler, hatta maç hakkında kritik bile yapardık. Bu hayal bile insana nasıl bir heyecan veriyor değil mi?

İşin ironik tarafı, 1904 yılının Haziran ayında ölen ünlü sözlük bilimcisinin, oğlunun sonraları kendi adını taşıyan stadyumda başarıdan başarıya koşacak bir kulüp kurduğunu göremeden yaşamını kaybetmesidir.

İşte bu maçları izleye izleye futbolu sevmiş, babasını yaklaşık bir buçuk sene önce kaybetmiş, maddi durumlarının bozulması nedeniyle Kandilli'de bulunan konaklarından çıkmak zorunda bırakılmış ve hayli zor bir süreçten geçen Ali Sami, 1905 yılının bir Ekim sabahı, (Ali Sami'nin sonradan anlattığı gibi Edebiyat hocaları Mehmet Ata'nın bir dersinde İngilizler gibi

İstanbul liginde iki defa üst üste şampiyon olan İngiliz ve Rumlardan oluşan Cadi-Keuy Football Clup (Kadıköy Futbol Kulübü) İstanbul Şildi ile.

toplu halde oynamak, bir renge ve isme malik olmak ve Türk olmayan takımları yenmek maksadıyla) birkaç arkadaşıyla kuruverir futbol takımlarını.

Yine Kadıköy (1906-1907, Şildin II. Sezonu)...

Galatasaray Kulübü'nün kurulduğu sıralarda İstanbul Ligi'nin ilk sezonu bitmiş, 1906 yılının sonbaharında da ikinci sezonu başlamıştır. Lig maçları Kuşdili'ndeki yeni adıyla Union Club sahasında oynanmaktadır. İlk iki sezona katılan dört takımın iştirakiyle başlayan lige, Ali Sami Bey'in sonradan yaptığı yazılı müracaatı sayesinde Galatasaray, bir ay gecikmeyle de olsa dönemin İstanbul Futbol Birliği Reisi James Lafontaine tarafından alınır.

1906 – 1907 sezonu İstanbul Ligi tek devreli olarak yapılmıştır. İstanbul'da yaşayan İngiliz Levantenler için yayınlanan "The Levant Herald" gazetesinden alınan puan cetveline göre, geçen sezon ligi şampiyon olarak göğüsleyen Kadıköy ikinci gümüş levhaya da adını kazımıştır. Bu se-

Ligde pek başarılı sonuçlar alamayan Kadıköylü Rumlar tarafından kurulan Elpis takımı.

fer Moda takımı ikinci, Imogene üçüncü, lige ilk defa iştirak eden Galatasaray ise dördüncü olmuştur. Elpis sonunculuğu her zaman olduğu gibi kimselere kaptırmamıştır. Galatasaray ve Elpis takımları ligin son maçı olan kendi aralarındaki maçı Galatasaray'ın İzmir seyahati nedeniyle oynamamışlardır. Galatasaray tarihindeki ilk resmi yenilgisini 25 Kasım 1906 Pazar günü Union Club sahasında oynanan lig maçında Kadıköy takımından almıştır. Karşılıklı atılan birer golle berabere biten Imogene maçında gol atan Mekteb-i Sultani'nin Bulgar talebelerinden Boris Nikolof ise, Galatasaray Kulübü'nün resmi bir maçta gol atan ilk futbolcusu olarak tarihe geçmiştir.5 Galatasaray ligde oynadığı diğer maçta da Moda ile 1-1 berabere kalmıştır.

Yüreklerin ilk tutsaklığı (1907-1908, Şildin III. Sezonu)

Artık iyiden iyiye olgunlaşmaya başlayan İstanbul Ligi'nde üçüncü sezon oldukça çetin maçlara sahne oluyor, geçen sezonu ikinci bitirmiş olan Moda takımı ilk ve tek şampiyonluğunu kazanıyordu. 1907 - 1908 sezonunu ikinci sırada Kadıköy, üçüncü sırada ise bu sefer biraz daha iyi sonuçlar almaya başlayan Galatasaray bitirirken, ilk senenin şampiyonu Imogen dördüncü, Elpis de her zamanki gibi sonuncu oldu.

İki devreli olarak Union Club sahasında oynanan sezonda Galatasaray ilk resmi galibiyetini almıştır. Sezonu şampiyon olarak tamamlayan Moda Kulübü, çok da iyi anılarla ayrılmadıkları Kadıköy Kulübü'nden şildi istemiş ancak Moda Kulübü'nün bu haklı isteği Kadıköy tarafından kabul edilmemiştir. Bu yüzden de Moda Kulübü ismini gümüş yüreklerden üçüncüsüne kazıyamamıştır. Bu olay şilt ile ilgili ortaya çıkan ilk meseledir. İlerideki satırlarda okuyacağınız gibi şilde sahip olan kulüplerin onu sahiplenip, içselleştirdiğini ve bir daha geri vermeye yanaşmadığını görüyoruz.

17 Ocak 1909 Pazar günü Kadıköy Union Club sahasında oynanan ve Emin Bülend'in attığı iki golle Galatasaray'ın kazandığı ilk randevunun elimizde bulunan tek fotoğrafı. (Ali Sami Yen'in kişisel arşivinden alınmıştır).

1907-1908 İstanbul Ligi şampiyonu Moda Kulübü hak etmesine rağmen şildi Kadıköy kulübünden alamamıştı. Bu şildin ilk tutsaklığı olacaktı.

Galata Sarayı Efendileri (1908 – 1909, Şildin IV. Sezonu)

İstanbul Ligi'nin dördüncü sezonu Türk futbol tarihi için bir kilometre taşıdır. II. Meşrutiyetin ilan edilmesinden bir kaç ay sonra başlayan ligde ilk defa bir Türk takımı bütün rakiplerini yenerek şampiyon olur. Bu arada hakkı olmadığı halde şildi elinde tutan Kadıköy Kulübü bu defa yumuşar. Şildin üçüncü yüreğine Moda'nın, dördüncü yüreğine ise Galatasaray'ın ismi kazınır.

Gelin öykümüzün bu bölümünü Ali Sami Bey'den dinleyelim:

"1323 – 24 (1907 – 08)'de Moda ihrâz-ı galebe ettiği (galip geldiği, kazandığı) halde Kadıköy şildi vermemiştir. 1324 – 25 (1908 – 09), 25 – 26 (09 – 10) ve 26 – 27 (10 – 11)'de Galatasaray Kulübü ihrâz-ı galebe ederek şildi Kadıköy Kulübü'nden almaya muvaffak olmuş kendi isminden vada (hakkı olduğu, söz verildiği), vesile (sebebiyle) Moda Kulübü'nün dahi ismini levhalara hakk getirmiştir (kazımıştır, ismini yazmıştır)."

Ali Sami Bey'in şildi Moda Kulübü'ne vermemeye direnen Kadıköy Kulübü'nden nasıl aldığını bilemiyoruz. Takdir edilmesi gereken odur ki, bir Galatasaray efendiliği ile sahip olunan şilde kulübün isminin kazınmadan, bunu daha evvel hak etmiş olan Moda Kulübü'nün isminin kazınmasıdır.

Galatasaray, 1908 – 09 sezonu başlamadan önce Kadıköy Kulübü'nden Fuad Hüsnü Kayacan'ı ve ligin kurucularından Horace Armitage'ı kadrosuna katarak güçlenmiş, tek devreli olarak yapılan ligi ka-

zanmıştır. Bu zafer aynı zamanda bir Türk takımının tüm zamanlarda kazandığı ilk şampiyonluktur da. Daha önce oynanan tüm sezonları sonuncu sırada bitiren Elpis 1908 - 1909 ligine katılmamış, ikinciliği geçen senenin şampiyonu Moda, üçüncülüğü Imogene, sonuncuğu ise iki defa şampiyon olan ancak seneler geçtikçe güç kaybeden Kadıköy takımı almıştır. Fenerbahçe Kulübü daha yeni kurulmuş ve ligde oynayan takımlara göre güçsüz olması nedeniyle lige katılmamış, maçlar her sene olduğu gibi Union Club sahasında yapılmıştır. Lige katılamayan Fenerbahçe'nin imdadına ebedi dostu olacak Galatasaray yetişmiş ve bu iki kulüp 17 Ocak 1909 Pazar günü, bu satırların yazıldığı tarihten aşağı yukarı yüz yıl önce 'Papazın Çayırı'nda yaptıkları maçla ezeli rekabetin ilk tohumlarını atmıştır. Galatasaray, Emin Bülend'in golleriyle rakibini iki gole karşı gol yemeden mağlup etmiştir.6 Maçın gollerini atan Emin Bülend Fenerbahçe'ye gol atan ilk Galatasaraylı olarak tarihe adını yazdırmıştır. Bu tür özel maçlar bazı kaynaklarda 'mahalle maçı' olarak adlandırılsa da kayıtları tutulan özel maçlar olarak futbol tarihimizdeki yerini almıştır.

"Ecnebi memlekettte rastlanılan bir dost gibiydi." Türk futbolunun beyefendisi Ali Sami Bey yeni kurulan Fenerbahçe Kulübü'nü böyle tanımlamıştı.

1908 – 1909 İstanbul Ligi'nde oynanan Galatasaray - Kadıköy maçının ayrı bir önemi vardır. Union Club bu maç için ortaya Union Club Cup (Union Kulüp Kupası) ismiyle anılan bir kupa koyar. Maçı kazanan aynı zamanda bu kupayı da alacaktır. 31 Ocak 1909 Pazar günü oynanan maçı, Galatasaray dört gol atıp hiç yemeden kazanınca bu anlamlı kupanın da sahibi olur ve daha önceki farklı mağlubiyetlerin rövanşı alınır. Bu kupa Galatasaray Kulübü'nün bir futbol maçı, hatta bir spor müsabakası dolayısıyla kazandığı ilk kupa olarak tarihe geçmiştir. Günümüze kadar titizlikle korunarak üzerine titrenilen bu değerli kupa, halen Galatasaray Müzesi'nde, yüz yaşının verdiği ağırbaşlılıkla ziyaretçilerini karşılamaktadır.

Ayrıca Galatasaray ligde Imogen'i 11-0 gibi farklı bir skorla yenerek diğer rakiplerine de bir nevi gözdağı vermiştir.7 Şampiyon takımın kaptanı ve teknik direktörü Horace Armitage'dır.

Ecnebi memlekette rastlanılan dost (1909-1910, Şildin V. Sezonu)

Beşinci sezonun anlamı daha da başkadır. Artık ligde bir değil, iki Türk takımı mücadele edecektir. 1907 yılında kurulan Fenerbahçe artık bu ligde oynayacak kadar olgunlaşmıştır. Fenerbahçe Kulübü'nün kuruluşunu Ali Sami Bey şöyle anlatır:

" Fenerbahçe Kulübü'nün kurulacağını ben şöyle duymuştum. Futbol maçları yaptığımız sıralarda dışarı çıkan topları temiz vuruşlarla ve güzel bir üslupla sahaya iade eden, ince yapılı, terbiyeli ve mahcub bir genç nazarı dikkatimi çekti. İsmini sorduğumda Galip (Kulaksızoğlu) 8 olduğunu söyledi. Galatasaray forması ile çalışmasını söylediğim zaman sevinçten gözleri yaşardı. Ancak bir müddet sonra aynı Galip yanıma gelerek,

- "Ali Sami Bey, arkadaşlarım Fenerbahçe isminde bir takım kuracaklar, oraya geçmek istiyorum. Eğer izin vermezseniz başka spor yapayım, futbolu bırakayım " dedi.

Ben kendisine futbolu bırakmamasını, Fenerbahçe Kulübü'nün kurulmasının Galatasaray için de iyi olacağını söyledim. Bunca ecnebi ve gayrimüslim takımın olduğu yurdumda Fenerbahçe'yi görmek ecnebi memlekette rastlanılan bir dost gibiydi ".

Ayrıca Rumlar tarafından kurulan ve İngiliz dilinde 'Mücadele edenler, çabalayanlar' anlamına gelen Strugglers takımı da mavi beyaz forması ile altıncı takım olarak lige adını yazdıracaktır. Geçen sezon oynamayan Elpis lige geri dönmüş, deneme sezonu dâhil şimdiye kadar oynanan beş sezonda da ligde mücadele eden Imogene takımı sessiz sedasız kapanmıştır. Kadrosunu daha da güçlendiren ama bir Kadıköy maçında ayağı kırıldığı için futbola erken veda eden Ali Sami'yi kaybeden Galatasaray, bu ligi de zorlan-

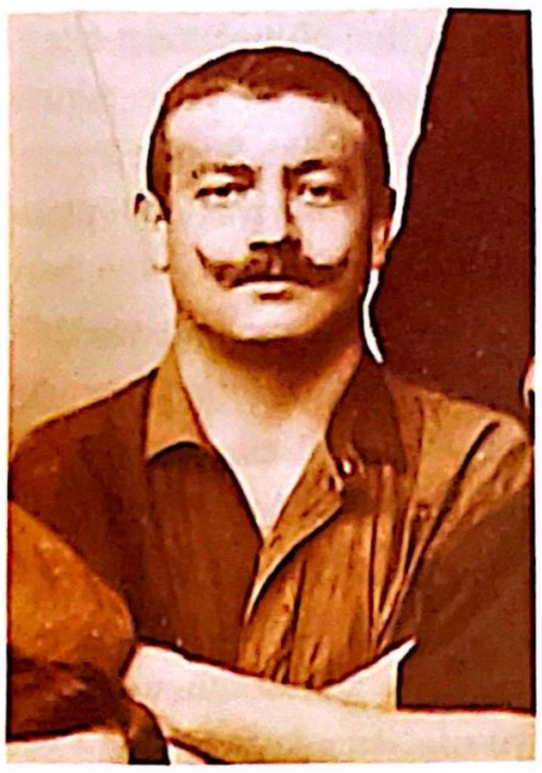

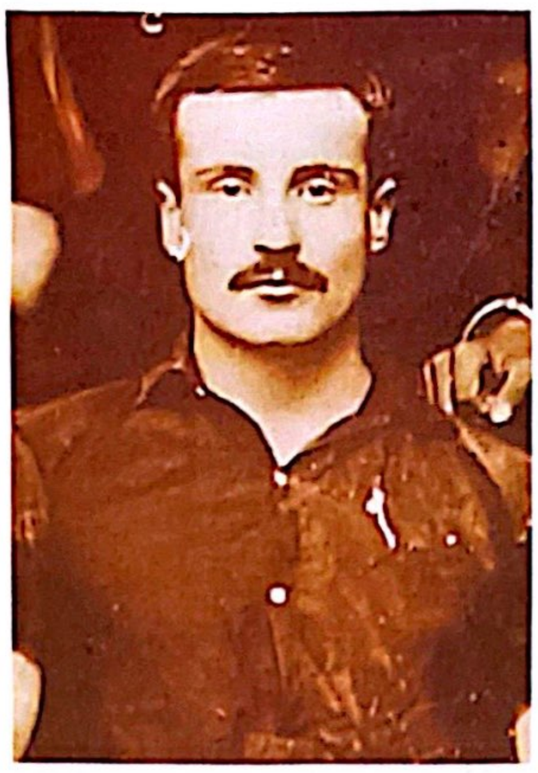

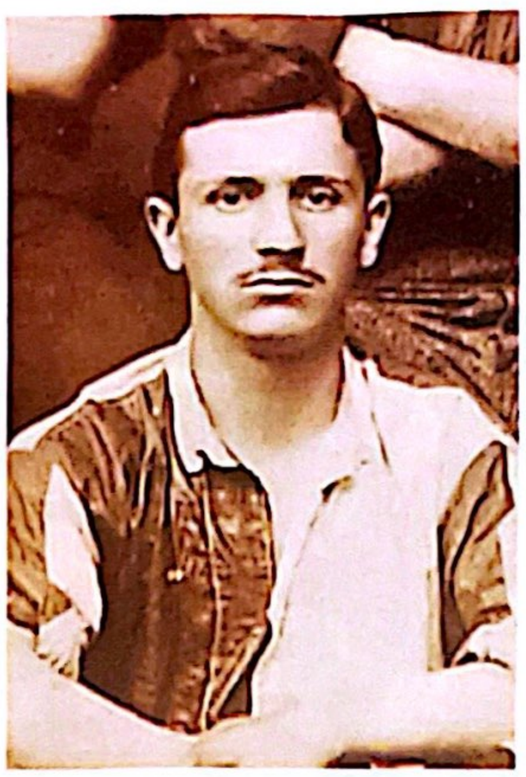

Yedi kişiden üçü. 12 Şubat 1911 Pazar günü Union Club sahasında Fenerbahçe'ye yedi gol atan üç Galatasaraylı. Gollerden dördünü Birinci Dünya Savaşı'nda Bağdat'ta şehit düşen Celal İbrahim, ikisini sonradan oyuna giren Türk şiirinin büyük ustası Emin Bülend, diğerini ise Trablusgarp'da İtalyanlara karşı savaşırken şehit düşen İdris atmıştır.

madan kazanır. Elinde bulunan şildin beşinci yüreğine ismini gururla kazır.

Tek devreli oynanan lige yeni katılan Strugglers takımı şampiyon Galatasaray'a yenilmesine rağmen diğer rakiplerini yenerek ligi ikinci sırada bitirir. 1909 – 1910 sezonunun üçüncüsü Moda, dördüncüsü de Kadıköy olur. Elpis ligi, ilk lig deneyimini yaşayan Fenerbahçe'nin üzerinde tamamlar. Bu sezon aynı zamanda Galatasaray ile Fenerbahçe'yi ilk defa bir resmi maçta karşı karşıya getirir. 9 Ocak 1910 Pazar günü Union Club sahasında oynanan maçta Celal İbrahim, Fuad Hüsnü Kayacan ve Horace Armitage'ın attıkları goller maçın sonucunu belirler.10 Fenerbahçe'ye ilk resmi golü Celal İbrahim'in attığı, Galatasaray Müzesi'ndeki kuruluş dokümanlarında kayıtlıdır. 1909 – 1910 sezonu için Galatasaray'a verilen şampiyonluk kupasının Raşit Bey tarafından kaybedildiği de ilginç bir not olarak karşımıza çıkar.

Yedi kişiyle yedi gol (1910-1911, Şildin VI. Sezonu)

Üst üste şampiyonluklar kazanmaya sonraları çok alışacak olan Galatasaray takımı, bu özelliğini, altıncısı yapılan ligi de şampiyon bitirerek üst üste üç defa şampiyon olan 'ata takımın' genlerinden almıştır kuşkusuz. 1910 – 1911 sezonu pek çok açıdan rekorlarla dolu bir sezondur. Sezonun bitiminde bir takım ilk defa ve tek olarak bu ligi üst üste üç defa şampiyon olarak kazanmanın dışında, Galatasaray - Fenerbahçe rekabeti açısından da bu sezon, bir daha benzeri görülmeyecek olan bir galibiyete tanıklık etmiştir. Ama dilerseniz önce lige katılan takımlara bir göz atalım. Kadıköy, Strugglers ve Fenerbahçe bu sezon da mücadeleye devam ederler. Moda ve Elpis lige katılmamıştır. Bu iki kulübün yerine bazı kaynaklarda Galatasaray'ın B takımı olarak geçen Progres International'ın boy gösterdiği ligde, Galatasaray tüm maçları kazanarak şampiyon olur. Progres takımının, Galatasaray'dan ayrılan oyuncular tarafından kurduğu bilinse de Galatasaray'ın B takımı olup olmadığı halen tartışma konusudur.

Tek devre oynanan ligin Fenerbahçe maçının oynanacağı gün İstanbul'da muazzam bir lodos vardır. Deniz taşıtlarının nerdeyse tamamı çalışmamaktadır. Galatasaraylı oyuncuların ancak altı tanesi zamanında maça gelmeye muvaffak olur. Diğeri de maç başladıktan on dakika sonra takıma katılır. 12 Şubat 1911 Pazar günü Kadıköy'de tarih yazılır. Galatasaray yedi oyuncuyla yedi gol atıp, hiç gol yemeden kazanır maçı. Bu maçta kulübün dört numaralı kurucu üyesi Celal İbrahim dört gol birden atarak yıldızlaşır. Oyuna sonradan yedinci oyuncu olarak dâhil olan Emin Bülend de iki gol atar. Diğer gol ise İdris Bey'den gelir.6 Bu maçın ilginç notlarından biri de, ilk devrenin ortalarında Fenerbahçe kalecisi Ali Said'in sakatlanarak oyundan çıkması ve Fenerbahçe'nin yenilen her golde kaleye başka bir oyuncu geçirerek maçı tamamlamış olmasıdır. 1910 – 1911 sezonunu Fenerbahçe'yi beş golle yenen Progres ikinci olarak bitirir. Kadıköy üçüncü, Strugglers dördüncü, Fenerbahçe ise sonuncu olur. İstanbul Futbol Birliği adet olduğu üzere Galatasaray'a bir de şampiyonluk kupası verir. Eğer bir gün yolunuz Galatasaray Müzesi'ne düşerse, ceviz bir dolabın içindeki vakur duruşuyla yüz yıl önce

sine tanıklık etmiş olduğu anlaşılan bu şampiyonluk kupasının size hafifçe gülümsediğini görecek ve tıpkı bu araştırmanın yazarı gibi tüyleriniz diken diken olup, ürpereceksiniz.

Şilt Fenerbahçe'de (1911-1912, Şildin VII. Sezonu)

Imogene, Moda ve Elpis kulüplerinin kapanması birliği zor duruma sokmuştur. Kurulduğu günden bu yana İngi-

1908-1909, 1909-1910, 1910-1911 sezonlarında üst üste üç defa İstanbul Lig'i şampiyonu olan Galatasaray'ın şiltle çekilmiş fotoğrafları. İlk şampiyonluk fotoğrafında takımın bir nevi hamiliğini yapan Galatasaray Lisesi Müdürü Tevfik Fikret de görülmektedir.

liz idarecilerinin yönetiminde olan İstanbul Futbol Birliği şimdi Galatasaray, Kadıköy, Strugglers ve Fenerbahçe'nin yönetimindedir. Önceki sezon lige Galatasaray'ın iki takımla katılması özellikle Fenerbahçe Kulübü'nü rahatsız etmiştir. Bu nedenden ötürü de Elpis ve Moda kulüplerinin eski oyuncularının kurduğu ve İngiliz dilinde 'gümbürdeyenler' anlamına gelen Rumblers Kulübü'nün de desteğini alarak yönetimde bir nevi denge sağlamaya çalışan Fenerbahçe, teşkilata iki maddelik bir bildiri yayınlatır. Buna göre; lige bir kulüp iki takımla katılamayacak ve geçen sezon oynadığı bütün maçlarda sert ve nizamsız hareketlerde bulunduğu iddia edilen Galatasaray müdafii oyuncusu Adnan İbrahim (Pirioğlu) bir yıl süreyle ligde oynamayacaktır. Öne sürülen bu şartları Galatasaray Kulübü'nün kabul etmesi zaten beklenmemektedir, öyle de olur. Galatasaray'lı yönetici Yusuf Ziya Öniş bu şartları bütün çabalarına karşın değişti

remeyince, Galatasaray sekizinci senesi oynanacak olan ligi protesto ederek lige katılmaz.10 Galatasaray'ın lige katılmaması hususu, kimin kimi protesto veya boykot ettiği aslında çelişkilidir. Şilt konusunda Galatasaray idare heyetine verdiği yazılı açıklamada bu konuya da değinen Ali Sami Bey'in anlattıkları, bu görüşü pek desteklememektedir:

"...1327 – 28 (1911 – 12) senesinde Fenerbahçe, Rovers (Rumblers), Strugglers, Progres ve Kadıköy kulüplerinden terekküb eden (oluşan) Birlik, şampiyon olmasına rağmen Galatasaray'ı almamak için azası... bir ittihat teşkil etmiş ve Galatasaray'ın bulunmadığı bu kümede Fenerbahçe ihrâz-ı galebe etmiştir..."

Galatasaray ligden çekilince ya da lige alınmayınca İstanbul Ligi'nde iki Türk takımı mücadele eder. Bunlar Fenerbahçe ve Progres kulüpleridir. Lig, kurulduğundan beri bütün sezonlara katılarak mücadele eden Kadıköy, Strugglers ve Rumların yeni takımı Rumblers kulüpleri ile düzenlenir. 1911 – 1912 sezonunun sonunda, Galatasaray'ın yokluğunda Fenerbahçe takımı yenilgisiz şampiyon olur. İkinciliği yeni kurulan Rumblers, üçüncülüğü ligdeki diğer Rum takımı Strugglers, dördüncülüğü ise Progres alır. Kadıköy takımı ise ligi sonuncu bitirir. Fenerbahçe, ligde şampiyon olması üzerine şilde ismini kazımak ister. Şilt üç yıldır Galatasaray'ın elindedir. Gerisini gelin yine Ali Sami Bey'den dinleyelim:

" ... Bunun üzerine Galatasaray Fenerbahçe Kulübü'nü davet ederek Nisan 328 (16 Nisan 1912 Galatasaray – Fenerbahçe maçından bahsediyor)'de sıfıra karşı bir sayıyla ihrâz-ı galebe eylemiştir. Arkadaşlarımız şildin verilmemesine taraftar idiler. Ve mülkiyetin, üzerine ismini üç kere hakketmiş olan Galatasaray Kulübü'ne ait olduğunu ileri sürdüler. Haksız yere şampiyonluğunu ilan eden Fenerbahçe'nin ismini de hakkettirmek istemediklerini anlattılar. Bunun üzerine Mr. James Lafontaine'e müracaat ettim. Ve şildin... olması münasebetiyle mülkiyeti hakkında ne gibi bir karar mevcut olduğunu sordum. Mr. Lafontaine 'Şiltler ya umuma ait bir yede hıfz olunur (saklanır, korunur) veya ismini en çok defa hakkettirene verilir veya ilk mütevalî (üst üste, ara vermeden) üç sefer temin edende kalır. Mâhâzâ (olumsuzluk eki) biz bu şe-

killerden hiçbirini takarrür ettirmemiştik (kararlaştıramamıştık). Bu noksanı ikmal etmek şimdiki birliğe terettüb eder (lazım gelir). Şilde şimdiki halde İstanbul Futbol Birliği namını taşıyan heyet vardır, kararı o versin' dedi. Bunun üzerine şildi birliğe iade ettim ve bir mektup yazarak Galatasaray hakkında tatbik edilen muamelenin doğru olmadığını, idmancılığa hiçbir mazeret edilemediği halde (Ali Sami Bey burada Adnan İbrahim olayından bahsetmiyor ve Galatasaray'ın lige mazeretsiz olarak alınmadığını söylüyor) Galatasaray açıkta bırakıldıktan sonra ve haksız olarak şampiyon ilan edilen takımı mağlup ettiği halde, üç seneden beri birinciliği muhafaza eden bir takımın hukuk-u ihmal edilemeyeceğini bildirdim. Birlik bunu nazar-ı dikkate almadı."

Bu suretle şilt artık Fenerbahçe'nin eline geçer. Ali Sami Bey idmancılığının erdemi ve sınırları çerçevesinde başında bulunduğu kulübün haklarını sonuna kadar korumaya çalışmışsa da, birliğin Fenerbahçe'nin çizgisinde hareket etmesini engelleyemez. Şildi birlikten alan Fenerbahçe, gümüş levhalardan yedincisine ismini kazır.

Balkan Harbi (1912-1913, Şildin VIII. Sezonu)

1912 senesi Osmanlı Devleti için kara bir yıldır. 8 Mayıs 1912 de Balkan savaşı patlak vermiş, hemen bütün kulüplerdeki futbolcular askere alınmıştır. Bu şartlarla başlayan lig bir kaç maç oynandıktan sonra bitirilememiş ve yarıda kalmıştır. Bu sezonda Galatasaray'ın Kadıköy ile golsüz berabere biten bir maç

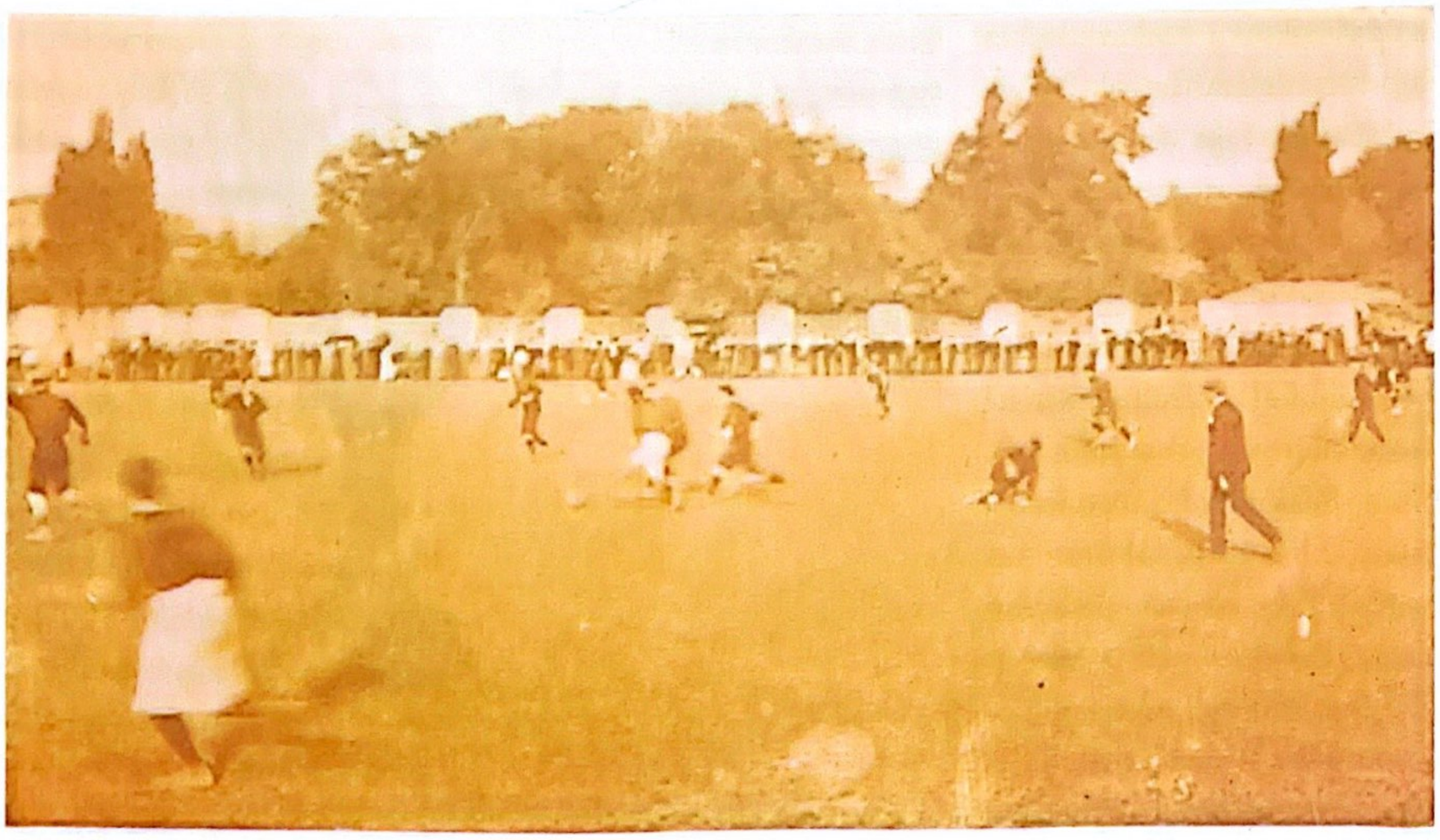

Ali Sami Yen'in ayağının kırıldığı Kadıköy ile oynanan İstanbul Ligi maçı.

yaptığı not düşülmüştür. Burada ilginç olan Fenerbahçe'nin o sezon lig maçları oynanmamış olmasına rağmen şilde ikinci defa adını kazımasıdır. Fenerbahçe'nin hangi sebeple şildin gümüş levhalarından sekizincisine ismini kazıdığını açıklayan hiçbir kaynağa tesadüf etmedik. Dilerseniz şimdilik bu olayı atlayalım ve konuyu futbol tarihimizin bu heyecan verici serüvenini anlatmaya çalıştığımız öykümüzün sonuna saklayalım.

İlk gol... (1913-1914, Şildin IX. Sezonu)

Savaşın sona ermesiyle kulüpler yaralarını sarmaya başlamışlar, lige futbol maçlarına ara veren Kadıköy takımının yerine İstanbul Telefon İdaresinde çalışan İngiliz teknisyen ve işçilerden oluşan mavi beyaz formalı Kampana (Telefoncular) Kulübü dâhil olmuştur. Galatasaray birçok futbolcusunu savaşa yolladığından zayıflamış olsa da bu lige iştirak etmiştir. İki devreli oynanan ligin ikinci devresinde Progres takımı adını Altınordu olarak değiştirmiştir. Union Club sahasında oynanan maçlarda, Galatasaray'a ilk defa gol atan ve ezeli rakibini dörde karşı iki golle yenen Fenerbahçe şampiyonluğu ikinci defa kazanmış, Altınordu ikinci, Rumblers üçüncü, Galatasaray ise ancak dördüncü olabilmiştir. Beşinciliği Strugglers, altıncılığı ise ikinci devre maçlarına çıkmayan Kampana takımı almıştır. Bu suretle Fenerbahçe, gümüş yüreklerden bir tanesine daha ismini kazımıştır. Fenerbahçe'nin şampiyon olduğu sezonu bakın Ali Sami Bey nasıl anlatıyor:

" 1329 - 30 (1913 – 14)'da teşekkül eden birlikte Fenerbahçe ilk defa olmak üzere bi-hakken (hakkıyla) ihrâz-ı galebe etmiştir. Galatasaray Kulübü'ne ilk golü yapabildiği tarih 22 Kânun-u Evvel 1329 (4 Ocak 1914) olmasından, ondan evvelki şampiyonluğunu kafi bir vuzuhla (netlikle, açıklıkla) anlaşılmaktadır."

Son yürek (1914-1915, Şildin X. Sezonu)

İngiliz ve Rum takımlarının teker teker kapanması ile meydan Türk takımlarına kalmıştır artık. Bütün takımlar lige katılmak isterler. Ancak aradaki kuvvet dengesizliğini gidermek için görece kuvvetli

kulüpler kendi aralarında bir lig düzenlerler. İstanbul Futbol Birliği Ligi, Galatasaray, Fenerbahçe, Altınordu, Anadolu ve Anadoluhisarı İdman Yurdu takımlarının katılımıyla geçmiş dokuz sezonun devamı olarak kurulur. Fenerbahçe birlikte olmasına rağmen başlangıçta lige katılmaz. Altınordu takımından yaptığı transferlerle güçlenince bu lige katılmak ister. Ancak bu sefer de lig başladığından bu isteği geri çevrilir.

Ali Sami Bey bu konuyu biraz daha detaylı ve anlaşılır anlatıyor. Gelin kulak verelim:

" 1330 – 31 (1914 – 15)'de Galatasaray hayli kespü kuvvet etmiş (kuvvetlenmiş) idi. Ve Fenerbahçe bazı azalarının gaybubeti (başka yerde olması) hasebiyle biraz zayıf düşmüştü. O sene Cuma (daha zayıf takımların oynadığı bir nevi ikinci küme) ve Pazar birliklerinde oynayan en kuvvetli Türk birlikleri (takımları) bir araya gelmişlerdi. Bunlar Galatasaray, Fenerbahçe, Anadolu, İdman Yurdu ve Altınordu idiler. Fenerbahçe ilk celsede i'tizar ederek (kibar bir şekilde af dileyerek) çekildi. Fenerli arkadaşlar zayıf olduklarını söylemekte idiler. Birliğin ısrarları bir işe yaramadığı cihetle Fenerbahçe'nin yerine bilmutbaka (ittifakla) Süleymaniye Kulübü alındı. İşin bu şekilde halli Fener'in istinkâfına (kabul etmediğine, çekimser kaldığına) en büyük delildir. Birlik oyunlarına başladıktan sonra Fenerbahçe'den şilt talep edildi. Bu kere birliğe girmeye karar veren Fenerbahçe ancak kabulü şartıyla şildi verebileceğini Fuat Bey vasıtasıyla bildirdi. Kulüpler Fener'e hidayette (doğru yola gelmesi, burada doğru ligden bahsediyor) çok rica edildiğini ve böyle keyfe göre birlik tecdid (yenileme, tazelenme) edilemeyeceğini ileri sürerek 'pek çok ısrar etmeme rağmen' Fener'in talebini reddettiler."

İstanbulun kuvvetli ttakımlarının katıldığı 1914-1915 İstanbul ligi şampiyonluğu kupası. Bu kupa Galatasaray Müzesi'nin en değerli parçalarından biridir.

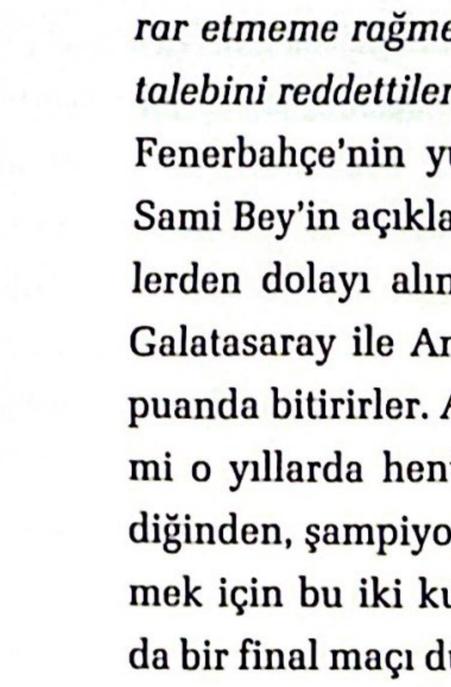

Bir Türk takımının kazandığı ilk kupa. 1908-1909 sezonunda Kadıköy takımını 4-0 yenerek kazanılan Union Club Kupası 100 senedir eski dostu İstanbul şildini bekliyor.

Fenerbahçe'nin yukarıda Ali Sami Bey'in açıkladığı nedenlerden dolayı alınmadığı ligi Galatasaray ile Anadolu aynı puanda bitirirler. Averaj sistemi o yıllarda henüz bilinmediğinden, şampiyonu tayin etmek için bu iki kulüp arasında bir final maçı düzenlenmesine karar verilir. 3 Nisan 1915 Cumartesi günü yapılan bu final maçında Galatasaray rakibini üç gole karşı iki golle mağlup ederek şampiyon olur. İkinciliği final maçını kaybeden Anadolu, üçüncülüğü Anadoluhisarı İdman Yurdu, dördüncülüğü Altınordu alırken, Süleymaniye sonuncu olur.

İstanbul Futbol Şampiyonluğu Ligi (1914-1915)

İstanbul Futbol Birliği Ligi'ne yukarıda açıklanan nedenler ile katılamayan Fenerbahçe, bu lige dâhil olmayan görece daha zayıf takımların oluşturduğu İstanbul Futbol Şampiyonluğu Ligi'ne katılır. Bu ligde Türk İdman Ocağı, Darüşşafaka, Hilâl ve Darülmuallimin takımları bulunuyordu. Fenerbahçe güçsüz rakiplerivle oynadığı ve bütün maçları kolayca kazanarak ikinci küme olarak da adlandırılabilecek bu ligi şampiyon olarak bitirir. İkinciliği Türk İdman Ocağı, üçüncülüğü Darüşşafaka, dördüncülüğü ise Hilâl takımları alır. Darülmuallimin yalnızca bir beraberlik alarak ligi sonuncu olarak tamamlar

Bir kentin iki şampiyonu

Bu iki ligin sona ermesiyle Türk futbol tarihinde bir ilke daha imza atılıyor, bir sezonda iki şampiyon birden çıkıyordu. Her iki lig oynanırken Galatasaray Kulübü kendi ligin, kurulduğundan bu yana oynanagelen İstanbul Ligi'nin devamı olduğunu ve bu ligin şampiyonunun İstanbul şampiyonu sayılmasını iddia ediyordu. Galatasaray Kulübü'nün merhum başkanı Ali Sami Bey bu konu hakkında Fenerbahçe'nin kazandığı ilk şampiyonluğuna da gönderme yaparak bakın neler diyor:

" Galatasaray'ın o sene (1914 – 15) galip gelmesi üzerine Fenerbahçe'ye 1327 (1911, Galatasaray'ın lige alınmadığı yıl)'deki vaziyeti anlatarak şildi istedim ve 1328 (1912, Fenerbahçe'nin şampiyon olduğu yıl)'de haklı idiyseniz 1331 (1915, Fenerbahçe'nin lige alınmadığı yıl)'de haksız olmanız lazım gelir. Çünkü o zaman haklı gördüğünüz muamele bugün size tatbik ediliyor. Ale-l-husus ki (hepsinden önce olarak) Galatasaray boykot edildi, siz ise iştiraktan itina ettiniz.' Mamafih bu teşebbüs netice vermedi..."

Ali Sami Yen son bir gayretle Fenerbahçe'yi şilt için bir maça davet etmiş ancak anlaşılan bu teklif Fenerbahçe tarafından kabul edilmemiş. Yaşamını Türk sporuna adamış

ve disiplinli arşivciliğini babasından aldığı anlaşılan ile birçok tarihsel gerçeğin su yüzüne çıkmasını sağlayan Ali Sami Bey, bakın yukarıdaki alıntıdan devamla bu mevzuyu nasıl açıklıyor:

"... Bunun üzerine her iki birincinin çarpıştırılmasını (müsabaka yapmasını) ve şildin galip gelene verilmesini teklif ettim. Fenerbahçe bu teklifi kabul etmedi ve ne mensup olduğu zayıf kümenin ve ne de kendisinin malı olmayan şilde o sene dahi ismini hakkettirdi."

Oysa şimdiye kadar birbirlerinden alıntılı futbol tarihimizi derleyen kaynaklar bu durumu bambaşka bir biçimde açıklıyor: Ligleri düzenleyen birlikler ve kulüpler bir araya gelerek Fenerbahçe ile Galatasaray arasında bir maç oynanmasını ve bu maçın sonucuna göre 1914 – 1915 şampiyonunun belirlenmesi fikrinde birleştiler. Galatasaray Kulübü'nden Ali Sami Bey ve Fenerbahçe Kulübü'nden de Elkatipzade Mustafa Bey'in imzası ile 31 Aralık 1915 Cuma günü bir protokol yapılarak 11 Şubat 1916 Cuma günü İttihatspor sahasında bu iki kulübün bir maç yapmasına, kazananın 1914 – 1915 sezonu şampiyonu olarak ilan edilmesine ve hatıra olarak da maçın oynandığı topu almasına karar verildi.

Tam bu noktada yukarıda iddia edilen şampiyonluk maçının; trajikomik bir durum olarak, aynı zamanda yeni başlayan 1915 – 1916 İstanbul Cuma Ligi'nin resmi lig maçı olduğunu belirtmek isteriz. Bahsedilen tarihte söz konusu maç oynandı. Fenerbahçe üç gole karşı yedi gole maçı kazandı. Ancak bu maç bir şampiyonluk maçı değil bir lig maçıydı. Böyle bir şampiyonluk maçının; zaten oynanacak bir lig maçı yerine özel bir maç olması, her iki kulübün de ekonomik yönden işine gelirdi. Ayrıca Galatasaray – Fenerbahçe maçları tarihlerini gözden geçirdiğimizde yine iddia edilen anlaşmadan sonra nerdeyse üç yıl süreyle bu iki takımın hiç özel maç yapmadığını, sadece o dönemde düzenlenen Cuma Ligi münasebetiyle lig maçları yaptıklarını gözlemliyoruz.

1911-1912 ve 1913-1914 İstanbul Ligi şampiyonu Fenerbahçe takımının tarihi şilt ile çekilmiş fotoğrafı.

Dokuz gümüş yürek

Tam on yıl geçmiş, üzerinde gümüş yürekler bulunan şildin dokuz yüreğine şampiyon olan kulüplerin isimleri kazınmıştır. Bir yürek ise 1912 - 1913 sezonu maçları yarım kaldığı için boştur. Boş olan yüreğin ne olacağı konusu muallâktadır. Bazı kaynaklarda boş olan yüreğe Balkan Harbi nedeniyle yapılamadığı için 'harp' adının kazınması fikrinin ortaya atıldığı yazılıdır.15 Bildiğimiz başlangıçta on yıl süreyle yapılacak şeklinde şart koşulan sürenin dolduğudur. Statüye göre lig on yıl süreyle oynanacak ve adı en fazla kazınan kulüp futbol tarihimizin bu değerli tacına sonsuza kadar sahip olacaktır. Bu süre sonunda da Ali Sami Bey'in yazdıklarından yola çıkarak beş defa şampiyon olan Galatasaray'ın şilde sahip olması gerektiğini algılıyoruz. Dolayısıyla burada beklenen, şildi elinde bulunduran son şampiyon Fenerbahçe'nin bu değerli emaneti bir yıl sakladıktan sonra, esas sahibi Galatasaray'a iade etmesidir. Bu olmasa bile; olaya diğer taraftan baktığımızda, en azından iki kulübün de isimlerini gümüş levhalara eşit sayıda kazıdıklarından, şildin Fenerbahçe tarafından bir yıl daha muhafaza edilmesini takiben bu sefer de ligleri düzenleyen idareye iade etmesi beklendi. Ancak bunun böyle olmadığını görüyoruz. Şilt ne Galatasaray'a ne de İstanbul Futbol Birliği'ne hiç bir zaman verilmediği gibi, Fenerbahçe müzesinde 1932 senesine kadar tam on sekiz sene muhafaza edildi.

Boş yüreğin esrarı

Bu satırların yazarı bu şildin neden Galatasaray müzesinde sergilenmek yerine Fenerbahçe müzesinde tutulduğunu merak eder durur. Bu konuda onlarca kaynağa bakmasına rağmen tatmin edici bir

yanıt da bulamaz. Fenerbahçe tarafından bakıldığında üç yüreğe üç yürek eşitlik varken, neden Fenerbahçe Kulübü şildi vermekten kaçınmıştır. Boş kalan yürek ne olmuştur, Fenerbahçe hangi nedene dayanarak şildi sahiplenmiştir gibi sorular kafasını kurcalamaktadır. Tam bu noktada gelin biraz önce sona sakladığımız mevzuya geri dönelim. Buna en güzel yanıtı yine Ali Sami Bey veriyor. Birlikte okuyalım:

"1328 ve 29 (1912 - 13)'da harp ilanı üzerine yalnız bir müsabaka icra etmiş olan birlik ittifakı Umumî ârâ ile (genel kabulle) dağıtıldı. Bu karar esnasında Fenerbahçe'yi Galip Bey temsil etmekte idi. Böyle olduğu halde Fenerbahçe ikinci defa olmak üzere şilde ismini hakkettirmiştir."

Yani aslında bizim de demin üzerinde durduğumuz ve tüm futbol tarihi kaynaklarının hemfikir olduğu üzere boş kalması gereken yürek meğer çoktan dolmuştur. Şildi elinde bulundurduğundan olsa gerek, maçlar oynanmamış olsa da Fenerbahçe kendisini (biz de o zamanın ağdalı lisanını kullanacak olursak) muhayyel bir şampiyon olarak görmüş ve futbolcuları cephede savaşırken gümüş levhaların sekizincisine ismini kazıyıvermiş. Bu suretle bizim kafamızı kurcalayan konu da açıklığa kavuşuyor, Fenerbahçe'nin şildi nasıl sahiplendiği böylece ortaya çıkıyordu. Ali Sami Bey devamla şöyle diyor:

"... Bu suretle 328, 329, 330 ve 331 (1912, 13, 14 ve 15)'de hakkettirdiği isimlerden yalnız biri 329 – 330 (1913 – 14) şeref verici mahiyette, diğerleri ise idmancılığın kabul ettiği değerlerle münasebattar (ilişkili) değildir..."

Böylece Britanya adalarından getirilen bütün gümüş yürekler sahiplerini 'bir şekilde' buldular. Bir tanesi kabul edilemez, ikisi son derece tartışmalı olmak üzere dört defa Fenerbahçe, üst üste olmak üzere üç defa Galatasaray, iki defa Kadıköy ve bir defa da Moda takımları gümüş yüreklere isimlerini kazıdılar. Abanoz ağacından gövdeli, gümüş yürekten levhalı değerli şilt yine 'bir şekilde' Fenerbahçe'nin mülkiyetine geçti.

İstanbul ligi şampiyonu Galatasaray kupasını aldıktan sonra Union Club sahasına bir boks maçı için kurulan ringin üzerinde. Şampiyonluk maçının topu takımın ayrılmaz bir parçası olarak fotoğrafta görü

Şildin peşinde...

1914 – 15 sezonu ile birlikte İstanbul Pazar Ligi sona ermiştir. İstanbul Futbol Birliği 1915 – 16 sezonundan başlayarak Cuma Ligi adıyla yeni bir lig tertipler. Maçlar yine kuran kurana oynanmakta, seneler su gibi akıp geçmektedir. Cuma Ligi'nin oynadığı 1921 – 22 sezonunda Galatasaray ezeli rakibini de 5-yenmiş ve ligi şampiyon olarak bitirmeye doğru emin adımlarla yürümektedir. Tam bu sırada Fenerbahçe, 8 Mayıs 1922 tarihinde Galatasaray Kulübü'ne bir yazı ile özel bir maç teklifinde bulunur. O dönemlerde kulüplerimizin nerdeyse tüm geliri maç hâsılatlarından olduğu için bu tip özel maçlar sık sık yapılmaktadır. Galatasaray Kulübü'nün 10 Mayıs 1922 tarihindeki cevabi yazısından16 özetle, teklifi memnuniyetle karşıladıklarını ancak iki kulüp arasındaki dostluğun bazı çözülemeyen meselelerin hallolmasıyla daha da güçleneceğine dikkat çekerek şöyle devam ederler:

"... Kulübümüzün hakkı müktesebi (kazanılmış hak) olduğu halde muhterem kulübünüz tarafından fuzulen (haksız olarak) malikiyet iddia edilmekte olan 'Şildin' kulübümüze iadesi şartına ta'lik (bağlamak, şart koşmak) etmekteyiz. Bu esas nazarı hüsnü kabul olduğu takdirde, şeraiti sairenin (diğer şartlar) tespiti hususunda murahhaslarınızın mahalli telakilerini (maçın oynanacağı yer, buluşma) bildirmenizi rica ile keyidi

muhaleset eyleriz efendim."

Şildin Fenerbahçe'de tutuluyor olmasının Galatasaraylı idarecileri üzdüğünü ve bu konuda bir numaralı üyeleri ve kurucuları Ali Sami Bey'e müracaat ettiklerini öykümüzün başından beri çeşitli alıntılar yaptığımız Ali Sami Bey'in Galatasaray İdare Heyeti'ne yaptığı yazılı izahattan da anlıyoruz. Fenerbahçe'nin teklif ettiği bir özel maçı bile bu şarta bağlamaları, en azından o dönemde bu konuya ne kadar önem verdiklerinin ispatı olsa gerek. Ali Sami Bey'in de verdiği izahattan bu konudaki hassasiyeti apaçık ortaya çıkıyor.

Fenerbahçe Kulübü, Galatasaray'dan gelen mektuba bir cevap yazmakta gecikmez. 12 Mayıs 1922 tarihli mektupta şildin Fenerbahçe'ye ait olduğu, hiçbir taraftan hakk-ı iktisat davasında bulunulamayacağını Genel Kaptan Galip Bey imzasıyla belirterek, dostluk maçının oynanması hususundaki ricalarını yinelerler. Galatasaray bu cevabi mektuba da hemen ertesi gün yazılı cevap verir: Özetle; bazı zorlayıcı sebeplerle Fenerbahçe tarafından elde edilen şildin Galatasaray'a iadesi için mahkemeye başvurulacağından bahsedilmektedir. Mahkeme kararının uzamasından dolayı da samimi olarak oynamayı arzu ettikleri müsabaka tarihinin uzun bir süre tehir edilmemesi için Fenerbahçe'nin şildi yedi adle tevdi (yeddi emine teslim) etmesini isterler. Bu durumu da söz konusu maçı oynamak için birinci şart olarak mektubun sonunda özellikle belirtirler.

Bundan sonra Galatasaray Kulübü'nün nasıl bir eylem içine girdiğini bilmiyoruz. Ancak söz konusu özel maçın oynanmadığını o tarihlerde iki takım arasında herhangi bir maç yapılmadığından anlıyoruz.

1932 yılında çıkan yangında kül olan İstanbul şildinin yerine fenerbahçe Kulübü tarafından yaptırılan kopyası halen kulübün müzesinde tutulmaktadır.

Esir yürekler yanıyor...

Şilt yukarıda da bahsedildiği üzere 1932 senesine kadar Fenerbahçe Kulübü müzesinde tutuldu. 1932 senesinde nereden çıktığı bilinmeyen bir yangın, Fenerbahçe Kulübü'nün Kuşdili semtindeki kulüp binasını yakıp kül etti. Bu yangında Fenerbahçe Kulübü'nün alın teriyle kazandığı onlarca kupası gibi, peşinde yüzlerce yüreğin koştuğu, üç yüz civarı müsabaka oynanan cânım şilt de maalesef yandı. Bunun üzerine Fenerbahçe Kulübü yanan şildin resimlerinden esinlenerek bir kopyasını yaptırdı. Bu kopya şilt halen Fenerbahçe Müzesi'nde sergilenmektedir.

Hepsi de aydınlığa hevesliler...

Böylece öykümüzün sonuna geldik. Geçenlerde Fenerbahçe Müzesi'ni ziyaret ettim. Yaptırılan kopya şildi gördüm. Bir ara bir sessizlik oldu. Bir fısıltı duyar gibi oldum. Kulak kabartınca, şildin üzerindeki gümüş yürekler bana yanan yüreklerin feryatlarını ilettiler: *"Bu şilt için ter dökmüş tüm oyuncular, antrenörler, formaları diken anneler, onları yıkayıp ütüleyen kız kardeşler, maçları izleyen seyirciler, müsabakaları yöneten hakemler ve ligi düzenleyenlerin ruhları İstanbul Pazar Ligi için getirilen bu şildin yukarıda açıklanan nedenlerden ötürü Fenerbahçe'ye ait olmadığına inanmaktadırlar. 1932 yılında yanan dokuz yürekle birlikte yüzlerce yürek de yandı. Şimdi de bir kulübün loş koridorlu müzesinde tutsak halde özgürlüklerine kavuşacakları günü bekliyorlar. Hepsi de aydınlığa hevesliler..."*

Dünyadaki pek çok kulübü kıskandıracak zenginlikteki Galatasaray Müzesi esir yüreklere kavuşacağı günü bekliyor.

İSTANBUL FUTBOL LİGİ ŞAMPİYONALARI				
Rumi Takvim	Miladi Takvim	GS'lı kaynaklara göre Şampiyon	FB kaynaklara göre Şampiyon	Şampiyon
İstanbul Pazar Ligi (Birinci Sezon)				
1320 - 1321	1904 - 1905	Imogene	Imogene	Imogene
İstanbul Pazar Ligi (İstanbul Şildi Sezonları)				
1321 – 1322	1905 - 1906	Kadıköy	Kadıköy	Kadıköy
1322 – 1323	1906 - 1907	Kadıköy	Kadıköy	Kadıköy
1323 – 1324	1907 - 1908	Moda	Moda	Moda
1324 – 1325	1908 - 1909	Galatasaray	Galatasaray	Galatasaray
1325 – 1326	1909 - 1910	Galatasaray	Galatasaray	Galatasaray
1326 – 1327	1910 - 1911	Galatasaray	Galatasaray	Galatasaray
1327 - 1328	1911 - 1912	Galatasaray	Fenerbahçe	Fenerbahçe
1328 - 1329	1912 - 1913	Yapılmadı	Yapılmadı*	Yapılmadı
1329 - 1330	1913 - 1914	Fenerbahçe	Fenerbahçe	Fenerbahçe
1330 - 1331	1914 - 1915	Galatasaray	Fenerbahçe	Galatasaray
İstanbul Cuma Ligi**				
1331 - 1332	1915 - 1916	Galatasaray	Galatasaray	Galatasaray

**) Fenerbahçe orijinli kaynaklarda şilde Fenerbahçe isminin kazındığı yazılmamaktadır.*

***) Listeye İstanbul Cuma Ligi'nin ilk sezonunu ilave etmemizin nedeni savaş dolayısıyla oynanmayan sezonun yerine (boş olan yüreğin doldurulması) geçmesi en muhtemel sezon olduğu içindir. M.Y.*

Açıklamalar:

1. Emin Bülend Serdaroğlu ile yapılan bir söyleşiden alıntıdır. Oral, M.Ali; Türkiye Futbol Tarihi 1890-1912, Sulhi Garan Matbaası, 1954
2. Ali Sami Yen'in Galatasaray Terbiyeyi Bedeniye Kulübü'ne şilt meselesi ile ilgili yazılı açıklamasının orijinal dokümanın tercümesinden alıntıdır. Yen, Ali Sami, Galatasaray Müzesi, 29 Teşrinisani 1336
3. İstanbul Pazar Ligi'nin statüsü kısaca açıklanmış. Arıpınar, Erdoğan ve ekibi; Türk Futbol Tarihi 1904-1991 1.Cilt, Türkiye Futbol Federasyonu, 1992
4. Ali Sami Yen ile yapılan uzun soluklu bir söyleşiden alıntıdır. Galatasaray Spor Kulübü 50. Yıl Almanağı, Doğan Kardeş Yayınları, 1955
5. Imogene maçında atılan golün sahibi internette yayınlanan bir makaleden alınmıştır. Ertuğrul, Cem; Türkiye'de fut bolun gelişimi, www.ntvmsnbc.com için yazı dizisi, 2006
6. Galatasaray – Fenerbahçe derbi maçları istatistiklerinden alınmıştır. Pekin, Cem; Galatasaray –Fenerbahçe derbi maçları notları, 2009
7. 1908 – 1909 sezonu ile ilgili bölümden alınmıştır. Arıpınar, Erdoğan ve ekibi; Türk Futbol Tarihi 1904-1991 1.Cilt, Türkiye Futbol Federasyonu, 1992

   Bir dönem Fenerbahçe Kulübü'nde başkanlık yapmış olan kıymetli spor adamı.
9. Kadıköy'de oynanan bir Galatasaray – Fenerbahçe maçında Ali Sami Yen ile yapılan bir söyleşi. Oral, M.Ali; Türkiye Futbol Tarihi 1890-1912, Sulhi Garan Matbaası, 1954
10. Galatasaray – Fenerbahçe maçları bölümünden alınmıştır. Tuncay, Bülent; Galatasaray Tarihi, Yapı Kredi Yayınları, 2002
11. Müzemiz bölümündeki nottur. Galatasaray Spor Kulübü 50. Yıl Almanağı, Doğan Kardeş Yayınları, 1955
12. 1911 – 1912 sezonu olayları bölümünde anlatılmaktadır. Ertuğ, Ali Rıza; Türkiye Futbol Tarihi 1890-1923, Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü Ankara, 1977
13. Fenerbahçe'nin anlatıldığı bölümden alıntıdır. Spor Ansiklopedisi, Tercüman Gazetesi, 1981
14. Galatasaray – Fenerbahçe maçıyla ilgili bölüm. Dağlaroğlu, Rüştü; Fenerbahçe Tarihi, Türksesi Matbası, 1957
15. İstanbul Ligi'nin anlatıldığı kısım. Dağlaroğlu, Rüştü; Fenerbahçe Tarihi, Türksesi Matbası, 1957
16. Galatasaray ve Fenerbahçe arasındaki şilt ile ilgili mektuplardan alınmıştır. Mektuplar; Galatasaray Müzesi; 10, 12 ve 13 Mayıs 1922

Yararlanılan Kaynaklar:

1. Arıpınar, Erdoğan ve ekibi; Türk Futbol Tarihi 1904-1991 1.Cilt, Türkiye Futbol Federasyonu, 1992
2. Yen, Ali Sami; Galatasaray Terbiyeyi Bedeniye Kulübü'ne yazılı açıklama, Galatasaray Müzesi, 29 Teşrinisani 1336
3. Ertuğ, Ali Rıza; Türkiye Futbol Tarihi 1890-1923, Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü Ankara, 1977
4. Oral, M.Ali; Türkiye Futbol Tarihi 1890-1912, Sulhi Garan Matbaası, 1954
5. Atabeyoğlu, Cem; Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi 1453-1991, Fotospor, 1991
6. Spor Ansiklopedisi, Tercüman Gazetesi, 1981
7. Galatasaray Spor Kulübü 50. Yıl Almanağı, Doğan Kardeş Yayınları, 1955
8. Dağlaroğlu, Rüştü; Fenerbahçe Tarihi, Türksesi Matbası, 1957
9. Tuncay, Bülent; Galatasaray Tarihi, Yapı Kredi Yayınları, 2002
10. Ertuğrul, Cem; Türkiye'de futbolun gelişimi, www.ntvmsnbc.com için yazı dizisi, 2006
11. Yen, Ali Sami; Galatasaray İdare Heyeti'ne yazılı açıklamasının olduğu orijinal doküman ve tercümesi, Galatasaray Müzesi, 29 Kasım 1920
12. Pekin, Cem; Galatasaray – Fenerbahçe derbi maçları notları, 2009
13. Galatasaray Kulübü, Kuruluş dokümanları; Galatasaray Müzesi; 10, 12 ve 13 Mayıs 1922

Yazarın Notu

Bu çalışmam sırasında cesaret verici tavırlarıyla beni yüreklendiren, Galatasaray Müzesi'ndeki eşi bulunmaz tarihi belge ve dokümanlara ulaşmamı sağlayan Mehmet Şenol'a, özel arşivini kullanmama izin veren, kıymetli bilgileriyle metine katkı sağlayan değerli dostum Cem Pekin'e ve şildin fotoğraflarını çekip, bütün yazıyı redakte eden Başak Köse'ye şükranlarımı sunarım efendim.